

OBSERVAȚIILE CERCETĂTORILOR ASUPRA EVOLUȚIEI CONCEPTULUI DE ESTETICĂ PRIN JUDECATA ESTETICĂ ÎN DIFERITE PERIOADE ISTORICE

conf.univ., dr.art. Angela MUNTEANU

Universitatea Tehnică a Moldovei

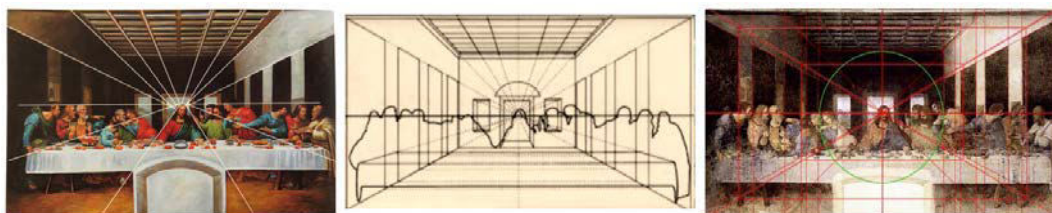
ABSTRACT Observațiile despre frumos, concept estetic prin judecata de gust, și prin o altă variantă de gândire raționalistă, diferită de cea a lui Platon, vine René Descartes, care punând problema cunoașterii nemijlocite, consideră că realitatea nu este numai reflexul lumii ideale platonice, ci conține două aspecte: unul confuz, datorat simțurilor și unul inteligibil, datorat rațiunii. René Descartes se orientează mai mult spre latura rațională, propunându-și o metodă de analiză a realității, prin care poate fi luat în seama numai ceea ce este clar și măsurabil, geometria constituind și ea un instrument al cunoașterii. Aceste două tipuri de raționalism se vor întâlni în estetica perioadei baroco-clasice, care va susține deopotrivă idealul geometric neoplatonic, și rigurozitatea științifică.

ABSTRACT Remarks on beauty, an aesthetic concept through the judgment of taste, and through another variant of rationalist thinking, different from that of Plato, comes René Descartes, who raises the issue of direct knowledge, considers that reality is not only the reflection of the Platonic ideal world, but contains two aspects: a confusing one, due to the senses and an intelligible one, due to reason. René Descartes focuses more on the rational side, proposing a method of analyzing reality, through which only what is clear and measurable can be taken into account, geometry also being an instrument of knowledge. These two types of rationalism will meet in the aesthetics of the Baroque-Classical period, which will support both the Neoplatonic geometric ideal and scientific rigor.

Din totdeauna oamenii au fost în căutarea adevărului, a naturii frumuseții și a gustului pentru frumos, examinând valorile subiective și senzoriale emoționale, numite uneori judecăți ale sentimentului și gustului.

Astfel, fiecare cu gustul lui, iar aceste păreri apar pentru că mulți mai degrabă își imaginează lucrurile decât le cunosc, oamenii nu explică natura lucrurilor, ci doar folosesc imaginația, construind existențe imaginare, în locul celor raționale. Ne încântă simțurile, lucrurile sunt atrăgătoare sau respingătoare, sunt

plăcute sau urâte, frumoase, ordonate sau dezordonate, ele toate trebuie judecate după natura și puterea lor, nu după prejudecățile noastre cu privire la ele, prejudecăți la care ținem plecând de la simțuri și imaginație. Prin urmare, s-au format noțiunile de bine și rău, ordine și dezordine, frumusețe și urâtenie, cald și frig, de la modul cum ne afectează lucrurile, mai plăcut sau mai puțin plăcut, în folosul nostru sau nu, pentru bunăstarea noastră sau nu etc. Teorii referitoare la problemele frumosului și ale artei în general se întâlnesc la gânditori ca: în Antichitate: Socrate, Platon, Aristotel, Horațiu, Plutarh, Confucius, Laozi; în Evul mediu: Augustin de Hipona, Toma D'Aquino; în perioada Renașterii: Alberti, Leonardo da Vinci, Giambattista Vico și mulți alții.

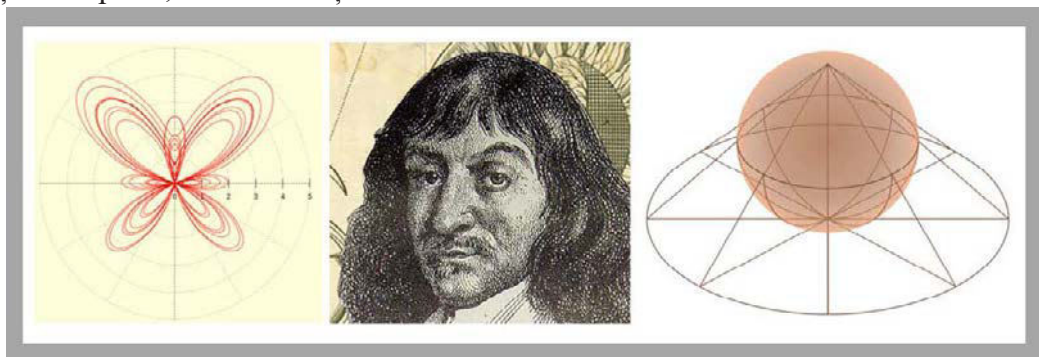
O explicație ar fi un studiu amănunțit asupra evoluției artelor plastice din Antichitate până în prezent, precum și teoriile care au însoțit fenomenele artistice care s-au succedat pe parcursul timpului, are rolul de a descoperi și a clarifica posibilele surse de inspirație ale artei moderne. Tangențe întâlnim, fie din teoria platonică a corpurilor geometrice pure, fie din respectarea unor reguli și proporții universale evocate inițial de arhitectul Marcus Vitruviu în "De Architectura", apoi de Omul Vitruvian a lui Leonardo da Vinci prin descompunerea în triunghiuri și fațete a corpului uman, unitate de aur în măsurători, ceea ce era important într-o operă de artă, nu invenția, ci cunoașterea și calculul științific. Descoperirea legilor perspectivei, inițiate de către Piero de la Francesca și apoi de Leonardo da Vinci, fie ca urmare a operărilor la nivel formal și cromatic ale lui El Greco, ce avea să prefigureze expresionismul și cubismul, fie din explorările simbolice, care provin din arta primitivă și reapar periodic pe parcursul timpului. Astfel, toate aceste surse și altele, au contribuit la apariția și dezvoltarea diferitelor orientări ale artei moderne, atât în arhitectură cât și arte plastice și teorie.

Ca urmare a dezvoltării culturale a societății omenеști, semnificațiile cuvintelor se schimbă adesea, care aduc un aport important în istorie. Același fenomen putem observa și în perioada premodernă baroco-clasică, unde diverși cercetători au avut concepții filosofico-estetice diferite, pe care ulterior unii chiar au încercat să le integreze într-un concept unic, nou. Conceptele referitoare la artă și la experiența estetică rezultată în urma percepției obiectului de artă, în contextul teoriilor filosofice, estetice sau a studiilor fenomenologice privind percepția

vizuală, punând accentul pe conceptele de: artă, operă de artă, experiență estetică și operă produs artistic.

Artele plastice, arhitectura, sculptura, literatura, muzica clasică se impune și prin inspirație antică, exemple preluate ca formă, mesaj, idee din sculpurile perioadei antichității iar barocul vine cu o antiteză. Caracteristica acestora o putem deduce din lucrările de cercetare, sinteză, analiză a marilor filosofi-esteticieni a perioadei din secolul XVII-XVIII-lea precum: René Descartes, Alexander Baumgarten, Immanuel Kant, Georg Hegel etc.

Spre exemplu filosoful raționalist Baruch Spinoza, unul din continuatorii cartesianismului, care avea o concepție monistă precum că în Univers există o singură ”Substanță” care este Dumnezeu, temei pentru tot ce există, iar această substanță nu are o realitate materială, ci o esență metafizică. În contradictoriu îl avem pe René Descartes, a cărui filosofie era dualistă, și anume dualismul sufletului și al corpului, al idealului și materialului.

René Descartes inaugurează începutul raționalismului în estetica-filosofică modernă dezvoltată în secolele XVII-XVIII în lupta cu misticismul și teologismul pentru o gândire liberă. Iar lucrarea sa apărută în zorii evului modern ”Discursul despre metodă”, explică faimosul citat al lui René Descartes - „Eu gândesc, deci exist”, actuală pentru prezentul secolului XXI-lea...

Cercetările teoretice ale lui Descartes a avut o contribuție intelectuală enormă, elaborând diverse lucrări și tratate atât în domeniul matematicii, reformând algebra și fondând o nouă geometrie numită geometria analitică, dar și în domeniul fizicii. El a fost cel care a pus bazele raționalismului ca metodă universală de cunoaștere, unica limită fiind imperfecțiunea omului în comparație cu Dumnezeu.

Dacă la începutul perioadei premoderne estetica încă se mai dezvoltă în cadrul filosofiei, germanul Alexander Baumgarten a introdus termenul de "estetică" (în lucrarea "Aesthetica", publicată la 1750) și s-a ocupat cu studiul ei, definind-o ca știința filosofico-estetică a cunoașterii senzoriale. Și cum am menționat la început, cuvintele se schimbă ca urmare a dezvoltării culturale, estetica a fost în continuare văzută ca un moment cheie în studierea ulterioară a sa. Alexander Baumgarten a argumentat noțiunea "estetică" ca un gust al frumuseții, bazat pe capacitatea de a judeca în funcție de senzații, emoții, memorie, intuiție, spirit și imaginație.

În lucrările sale, Immanuel Kant filosof german, unul din cei mai mari gânditori din perioada iluminismului în Germania, a încercat să explice relația dintre rațiune și experiența umană, dincolo de eșecurile filosofiei și metafizicii tradiționale, punând capăt teoriilor inutile ale experienței umane. Una din lucrările sale cele mai importante este "Critica rațiunii pure", ce cuprinde tot spectrul filosofiei sale.

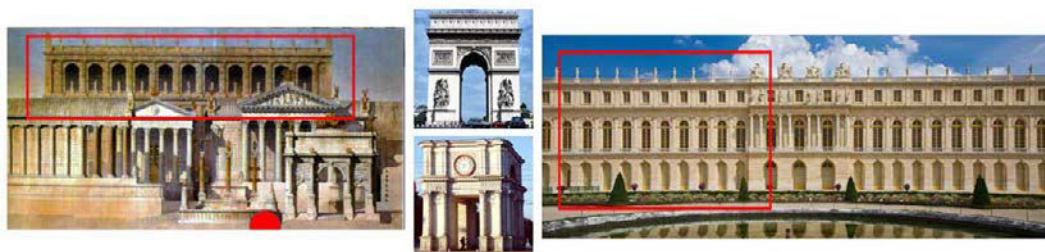

Astfel, el integrează într-o concepție unitară raționalismul și empirismul, împărțind judecățile în empirice, care sunt dependente de percepția senzorială și

judicăți apriori, care sunt independente de experiență. De asemenea el abordează și problemele de estetică, definind frumosul ca o satisfacție dezinteresată, lipsită de un scop personal, în forma sa cea mai pură.

Nimeni nu poate judeca despre frumusețea unui obiect pe care nu l-a văzut niciodată, doar cu ajutorul experienței putem avea o gândire estetică, dar nu conceptuală.

Iar modernitatea vine cu noțiuni de democrație, ce este un sistem de valori centrate pe egalitate, libertate, dreptate, toleranță și diversitate. Atât clasicismul cât și perioada barocă au fost două curente diferite, dar au avut în esență de a crea concepte, modele care parvin diferit, dar pun în aplicare totuși raționamentul.

Realitate nouă, un nou adevăr constituit din însăși opera de artă, și ceea ce poate ea dezvălui privitorului prin apariția artei abstracte, la începutul secolului al XX-lea, prin ignorarea adevărului din realitate și crearea unui alt adevăr, izvorât din profunzimea spirituale ale artistului.

BIBLIOGRAFIE:

1. Dima Al. Domeniul esteticii. Iași: Editura Universității Al.I.Cuza, 1998, p.15;
2. Gadamer G. Actualitatea frumosului. Iași: Editura Polirom, 2000, p.96.
3. Gilbert K., H. Kuhn. Istoria esteticii. București: Editura Meridiane, 1972, p.64;
4. Hofmann W. Fundamentele artei moderne. Vol. 1. București: Editura Meridiane, 1997, p.43;
5. Munteanu A. Estetica arhitecturii și Designului. Note de curs, 2019, Editura "Tehnica UTM", 4,5 coli de tipar, ISBN 978-9975-45-604-3.
6. https://www.wikiwand.com/ro/Ren%C3%A9_Descartes
7. <https://www.bbvaopenmind.com/ciencia/matematicas/descartes-y-el-renacimiento-de-la-geometria/>